

Barn och ungdom med Aspergers syndrom

– några råd till lärare om pedagogik och bemötande

I varje barngrupp och klass finns olika personligheter som märks mer eller mindre. Det är du som lärare säkert förberedd på när du börjar ditt arbete med en grupp. Vare sig du tillägnat dig pedagogik genom studier eller praktiska erfarenheter vet du att barn är olika. Men det glömmes ofta bort. Som lärare utgår vi oftast från ett grupptänkande, d.v.s. att en målgrupp ska ta emot samma information och instruktion.

När du i din grupp har barn med Aspergers syndrom/högfungerande autism *måste* du lära dig vilka pedagogiska konsekvenser funktionsnedsättningen medför i detta sammanhang. Inför dessa elever räcker det inte att förlita sig på den erfarenhet som många yrkesår i barngrupp ger. Det gör dig inte till expert på undervisning av *alla* barn. Att ha god hand med barn räcker oftast inte heller. Du måste ta till dig den kunskap, som idag finns om vad det innebär att ha Aspergers syndrom/högfungerande autism.

Det är med din förståelse och kunskap om det annorlunda sätt att tänka och tolka, jämfört med ditt eget, som du får förutsättningar att bemöta barnet.

Det förutsätter att du *vill* och *måste ta till* dig ny kunskap och att se saker ur ett annat perspektiv än ditt eget.

Förutsättning för insikt

1. Förståelse
får du genom att träffa personer med Aspergers syndrom eller högfungerande autism och lyssna på deras egna beskrivningar, se filmer om funktionsnedsättningen samt läsa självbiografier.
2. Kunskap
får du bl.a. genom föreläsningar och genom litteratur om medicinska orsaker och hur funktionsnedsättningen yttrar sig.
3. Redskap
får du genom att gå kurser, se filmer om funktionsnedsättningen och läsa om fungerande pedagogik och metoder. T.ex. hur man använder sociala berättelser och hur man gör tydliga scheman.

Hur kan du hjälpa eleven?

Generell kunskap om Aspergers syndrom och högfungerande autism behöver du som grund.

Därutöver behöver du specifik kunskap om varje enskilt barn. Hur ser situationen ut för barnet? Hur yttrar sig funktionsnedsättningen för det här barnet? Samla fakta från föräldrar och andra, som är väl bekanta med barnets vardag och närmiljö. Ta reda på vilka som är barnets positiva sidor. Vilka styrkor och intressen finns att bygga vidare på? Du behöver även känna till vad som är barnets svårigheter. Detta för att undvika onödiga konflikter i arbetet. Barnets svårigheter får ni arbeta långsiktigt med. Det pedagogiska underlaget i utredningen kring diagnosen kan här vara till god hjälp.

Pedagogik

Här måste du tydliggöra all information för att barnet ska ha en möjlighet att förstå och lyckas.

Tänk: Hur ska *jag* göra detta så att barnet förstår och lyckas?

Nyckelord är *planera, visualisera, strukturera*.

Planera så att du hela tiden ligger ett steg före. Hur blir det om barnet gör så i stället? Vad händer om det blir fel? Ju mer förberedd du är, desto tryggare är situationen för både dig och barnet.

Visualisera utifrån barnets förmåga att tolka och använd det som passar bäst in på barnet.

Barnet förstår bättre om det också får *se* den information eller instruktion, som du vill förmedla. Det kan vara antingen i bilder, foton, skrivet eller ritat. Många talade ord hjälper sällan att förtydliga, däremot "talar" bilder eller text ett tydligt språk för barnet.

Strukturera dagen och de olika aktiviteterna i tydliga scheman. Barnet behöver *se* sin dag

RIKSFÖRBUNDET Attention

Riksförbundet Attention arbetar med att förbättra villkoren för barn, ungdomar och vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder. Via faktablad och annan information vill vi öka förståelsen för våra medlemmars speciella behov. Vi bedriver opinionsbildning och intressepolitiskt arbete för att våra medlemmar ska få det stöd och den förståelse som de behöver i hemmet och i samhället.

Förbundet växer och utvecklas hela tiden. Kontakta oss om du vill bli medlem eller stödja oss på annat sätt.

från början till slut. Här räcker det inte med det gemensamma schemat i skolan, utan det krävs ett mer detaljerat schema för barnet om vilka uppgifter som ska göras. Detta individuella schema gör att barnet kan orientera sig vad det gäller tid, rum och aktivitet och ger möjlighet för barnet att bli mer självständigt. Se till att barnet har svar på samtliga nedanstående frågor när det gäller dagens uppgifter.

- Vad ska jag göra?
- Var ska jag vara?
- Hur ska jag göra?
- Vem ska jag vara med?
- När ska jag göra det?
- Hur länge ska jag göra det?
- Varför ska jag göra det?
- Vad händer sedan?

Kom ihåg att det är extra viktigt med schema för *fria aktiviteter, raster och fritid* eftersom barn med Aspergers syndrom/högfungerande autism oftast har stora svårigheter i de situationerna. Vid dessa tillfällen måste man behärska de sociala koderna kring kontakt, turtagning, lekar och kunna välja, planera och hitta på aktiviteter. Här behöver barnet struktur och hjälp av dig, så att det blir en meningsfull aktivitet. Om det gäller gruppaktiviteter med flera barn inblandade, så tänk utifrån barnets förutsättningar. Är detta en lämplig lek för barnet? Att leka t.ex. kull är såväl visuellt som en enkel regel och går oftast bra. Lagspel som fotboll å andra sidan, som medför mycket samspel och många regler, är en svårare aktivitet. Det krävs ett schema för raster och fritid med ett urval av aktiviteter, som är utformade från barnets intressen och nivå. Bolla, läsa, rita, ta en promenad, lyssna på musik är exempel på aktiviteter som de flesta uppskattar och klarar av.

Att tänka på

Arbeta med åtgärdsprogram kring långsiktiga och kortsiktiga mål utifrån barnets förutsättningar. Du är som pedagog ansvarig att upprätta och utvärdera åtgärdsprogram i samråd med föräldrarna. Barnet bör vara informerat om vad man kommit överens om. Börja med enkla mål, som ni alla tror kommer att lyckas. Ligger jackan mest på golvet så kan t.ex. att klara av att hänga upp jackan på kroken vara ett sådant enkelt mål. Enkla mål kan vara en bra början för att sedan stegvis gå vidare mot svårare mål.

Belöning kan behövas för att motivera barnet. Det ska vara något som barnet uppskattar t.ex. datorn, klistermärken, lyssna på favoritmusik, spela spel, m.m.

Viktigt är att barnet lyckas och att det går att använda lyckade mål för att ta sig an nästa.

Samarbete mellan föräldrar, personal och barnet är av stor vikt. Ni har olika nycklar till barnets vardag, använd dessa tillsammans. Barnets framsteg och utveckling blir allas belöning.

Till sist några råd:

Det är en stor pedagogisk utmaning att arbeta med att tydliggöra instruktioner för barn med Aspergers syndrom/högfungerande autism. Det krävs att du som pedagog är flexibel och vågar prova andra lösningar än de vanliga. Många gånger har barnet själv idéer som går att vidareutveckla i arbetet. Det underlättar om barnet är med i en del av det arbetet. Försök att förhandla med barnet eller ge förslag på lösningar. Undvik att hamna i "maktkamp" där du som pedagog bestämmer mer än vad som är nödvändigt. En del barn är känsliga för krav och detta kan låsa situationen mellan er i onödan. Du är med ditt pedagogiska ansvar naturligtvis fortfarande den som leder och sätter gränser, men med lyhördhet för barnets önskemål.

- Du behöver utbildning och kunskap om Aspergers syndrom eller högfungerande autism.
- Du behöver träffa andra, som arbetar med eller har erfarenhet av funktionsnedsättningen.
- Du behöver handledning.
- Du behöver din kommuns specialpedagogiska stöd

Din utmaning är: *Hur ska jag göra så att barnet förstår och lyckas?*

Länkar

Skolverket www.skolverket.se Särskilt stöd/Lagar och regler

Specialpedagogiska skolmyndigheten www.spsm.se

Autismforum Handikapp & Habilitering
www.autismforum.se

Forskning, litteratur m.m.

Pavus utbildning www.pavus.se
DVD film med handledningshäfte "Autism svårigheter och möjligheter"